
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

דיני ירושה וצוואה בין מקרא למשנה - 7440

תאריך עדכון אחרון 30-08-2023

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: תלמוד והלכה

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ד"ר אורית מלכה

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: orit.malka@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתיאורם מראש בדואל

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

הקורס יעסוק בהתפתחות דיני ירושה וצוואה מן המקרא עד להלכת חז"ל על רקע שיטות משפטיות מקבילות. הדינים הנוגעים להעברת נכסים מחמת מיתה בעולם העתיק משקפים התמודדות עם שאלות עומק חברתיות ודתיות: מבנה המשפחה כיחידה כלכלית ודתית, הבעלות הפרטית בנכסים השייכים למשפחה ולשבט, האפשרות של הקניית קרקע לזרים, כושר הבעלות כמאפיין של בני חורין ואפשרות ההורשה לעבדים, מעמדן של נשים ובנות כיורשות, שעבוד נכסים לחובות המוריש ועוד. בשל המתחים העמוקים שנושאים אלו מעוררים ניתן לזהות בחברות רבות שימוש יצירתי בכלים משפטיים שונים, כבר משלבים מוקדמים של ההיסטוריה, על מנת לעקוף את כללי ההורשה המקובלים. בקורס נתוודע להתפתחות ההלכתית המסועפת של תחום זה לעומת מבנה היסוד של הדין המקראי, ונעמוד על הטכניקות המשפטיות שבהן נעשה שימוש כדי לאפשר מגוון מסלולים של העברת נכסים מחמת מיתה תוך שמירה על המסגרת המסורתית, מתוך השוואה למגמות דומות בחברות בנות הזמן.

מטרות הקורס:

.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיום הקורס התלמידים יכירו וידעו לתאר את מבנה הדין העוסק בדיני ירושה וצוואה במקרא, את האידאליים החברתיים שדין זה שואף לממש, ואת ההתפתחויות שחלו בו בספרות חז"ל. הם יכירו וידעו לתאר מגוון מכשירים משפטיים שמופיעים בספרות חז"ל כאמצעי לעקיפת דין הירושה המסורתי, וידעו להסביר את המתחים החברתיים והאידאולוגיים שבאים לידי ביטוי במעקפים מגוונים אלו. הם יכירו מגוון מכשירים מקבילים משיטות משפט עתיקות אחרות, ובהן מדיני המזרח הקדום, יוון ורומא, ידעו לאפיין את המתחים החברתיים המבניים שהובילו להתפתחותם של מכשירים אלו ויוכלו להשוות באופן מעמיק בין מכשירים אלו לבין מכשירים דומים שנזכרים במקרא ובספרות חז"ל

דרישות נוכחות (%) :

100%

שיטת ההוראה בקורס: הרצאה ודיון

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

דיני הירושה במקרא על רקע המזרח הקדום

1. מה בין "ירושה" ו"נחלה"

1. דיני הירושה ושאלת הבעלות בקרקע

2. ירושה ומשפחה

התפתחויות בדיני הירושה בספרות חז"ל, על רקע מגמות במשפט יוון ורומא

3. מסורות מקבילות בסדר הירושה

4. משפחת האב ומשפחת האם

-
5. מעמד הנשים בירושה ובהורשה
 6. מנגנונים עוקפי ירושה
 7. דייתיקי, צוואה ומתנה
 8. מצווה לקיים את דברי המת
 9. ירושת גרים, שבויים ועבדים
 10. דיני ירושה בין תנאים לאמוראים

חומר חובה לקריאה:
ימסר בהמשך

חומר לקריאה נוספת:

מרכיבי הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
השתתפות פעילה / עבודת צוות 5 %
מטלות הגשה במהלך הסמסטר: תרגילים / עבודות / מבדקים / דוחות / פורום / סימולציה ואחרות
25 %

מידע נוסף / הערות: